

Sygn.akt III AUa 312/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Alicja Sołowińska (spr.)

Sędziowie: SA Sławomir Bagiński

SA Marek Szymanowski

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 listopada 2017 r. w B.

sprawy z odwołania I. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość kapitału początkowego

na skutek apelacji wnioskodawczyni I. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 marca 2017 r. sygn. akt III U 256/16

I. **oddala apelację;**

II. **odstępuje od obciążania I. W. kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za II instancję.**

Sygn. akt III AUa 312/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z 1 lipca 2016 r., na podstawie ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748) ponownie ustalił wartość kapitału początkowego I. W.. Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy przyjął wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego w wysokości 39,45, podstawę wymiaru kapitału początkowego w kwocie 481,64 zł. Do obliczenia kapitału przyjęto okres składkowy 16 lat, 5 miesięcy i 14 dni oraz nieskładkowy w wymiarze 6 miesięcy i 3 lata okresu sprawowania opieki nad dzieckiem. Współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do 31 grudnia 1998 r. wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wyniósł 74,00% Współczynnik ten posłużył do obliczenia 24% kwoty bazowej. Wysokość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r. wyniosła 71076,72 zł. Do ustalenia wysokości kapitału początkowego ZUS nie uwzględnił okresów od 22.01.1990 r. do 31.12.1990 r. gdyż odwołująca nie przedłożyła zaświadczenia stwierdzającego, że z tytułu umowy agencyjnej zostały opłacone składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe lub wystąpiło ich ustawowe zwolnienie (akt ZUS).

I. W. złożyła odwołanie od decyzji organu rentowego zaskarżając ją w całości. Nie zgodziła się z decyzją ponieważ ZUS nie zaliczył okresu od 22.01.1990 r. do 31.12.1990 r. pomimo, iż opłacała składki na ubezpieczenie społeczne.

Firma zatrudniająca ją w tym okresie już nie istnieje i nie jest w stanie przedłożyć żadnych innych dokumentów potwierdzających fakt podlegania ubezpieczeniu (k. 2 akt).

Wyrokiem z dnia 22 marca 2017r. Sąd Okręgowy w Łomży oddalił odwołanie

Sąd ten ustalił, że I. W. urodziła się (...), Karierę zawodową rozpoczęła w 1977 r. po ukończeniu nauki w szkole średniej. Zatrudniona była od 7.06.1977 r. do 31.03.1986 r. w Przedsiębiorstwie Państwowej (...) w Ł. na stanowisku weryfikatora (zaświadczenie akta ZUS). W okresach od 1.07.1986 r. do 31.01.1989 r i od 1.05.1989 r. do 31.12.1989 r. podlegała ubezpieczeniu jako osoba współpracująca. Od 22.01.1990 r. do 31.12.1990 r. była zatrudniona na stanowisku agenta w Przedsiębiorstwie (...) w Ł. (świadectwo pracy akta ZUS). Następnie od 28.03.1994 r. do 30.06.1997 r. miała zarejestrowaną działalność gospodarczą. Przez następnych 12 miesięcy pobierała zasiłek dla bezrobotnych w PUP w Ł..

Wnioskiem z 19.12.2005 r. odwołująca zwróciła się do organu rentowego o ustalenie kapitału początkowego (k. 1 akt ZUS). Decyzją z 2.03.2007 r. ZUS ustalił kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych tj. od 1988 r. do 1997 roku. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału wyniósł 36,12%. Natomiast podstawa wymiaru kapitału początkowego wyniosła 440,99 zł i została ustalona poprzez pomnożenie wskaźnika wysokości kapitału przez kwotę bazową, tj. 1 220,89 zł. Z kolei współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do 31 grudnia 1998 r. wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wyniósł 72,13%. Kapitał początkowy ustalony na 1 stycznia 1999 r. wyniósł 65.776,48 zł (akta ZUS).

29.12.2012 r. I. W. złożyła wniosek o ponowne ustalenie kapitału początkowego (k. 33 akt ZUS). Decyzją z 26 września 2013 r. organ rentowy ponownie ustalił wartość kapitału początkowego I. W.. Tym razem współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do 31 grudnia 1998 r. wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wyniósł 72,99%. Wysokość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r. wyniosła 66.303,16 zł. Do ustalenia wartości kapitału początkowego ZUS nie uwzględnił okresu od 22.01.1990 r. do 31.12.1990 r. gdyż odwołująca nie przedłożyła zaświadczenia stwierdzającego okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu umowy agencyjnej, za który zostały opłacone składki na ubezpieczenie, lub wystąpiło ich ustawowe zwolnienie.(akta ZUS).

Po raz kolejny odwołująca wystąpiła o wyliczenie kapitału początkowego 22.07.2015 r. Decyzją z 1.07.2016 r. (obecnie zaskarżoną) ZUS ustalił kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. w wysokości 71.076,72 zł. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych tym razem od 1977 r. do 1986 roku. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału wyniósł 39,45%. Natomiast podstawa wymiaru kapitału początkowego wyniosła 481,64 zł i została ustalona poprzez pomnożenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału przez kwotę bazową, tj. 1 220,89 zł. Z kolei współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do 31 grudnia 1998 r. wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wyniósł 74,00%. I tym razem do ustalenia wartości kapitału początkowego ZUS nie uwzględnił okresu od 22.01.1990 r. do 31.12.1990 r. gdyż odwołująca nie przedłożyła zaświadczenia stwierdzającego okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu umowy agencyjnej, za który zostały opłacone składki na ubezpieczenie, lub wystąpiło ich ustawowe zwolnienie (akta ZUS).

Powyższe Sąd ustalił na podstawie akt ZUS.

W tak ustalonym stanie sprawy Sąd I instancji podkreślił, iż kwestią sporną było to, czy organ rentowy ustalając wysokość kapitału początkowego słusznie nie uwzględnił okresu od 22.01.1990 r. do 31.12.1990 r. gdy na podstawie umowy agencyjnej odwołująca zatrudniona była w Przedsiębiorstwie (...) w Ł.. Znaczenie prawne w tym przypadku miała okoliczność (sporna) czy w trakcie tego zatrudnienia odwołująca podlegała ubezpieczeniu, czy odprowadzane były składki na ubezpieczenie emerytalno- rentowe lub wystąpiło ich ustawowe zwolnienie.

W celu wyjaśnienia spornej okoliczności Sąd podjął czynności zmierzające do zebrania materiałów źródłowych związanych z zatrudnieniem I. W. w Przedsiębiorstwie (...) w Ł.. Nie udało się jednakże ustalić miejsca

przechowywania akt osobowych i płacowych odwołującej z tego okresu. Na ten temat nie mieli żadnej wiedzy świadkowie R. T. (1), były dyrektor przedsiębiorstwa w latach 1988-1989 (k. 42 akt), ani D. B., księgowa w przedsiębiorstwie w okresie od września 1988 r. do marca 1990 r.(k. 59v).Na sporną okoliczność Sąd I instancji przeprowadził też dowód z zeznań świadków K. G. (siostry odwołującej) R. E. (1) i L. S. (1) i przytoczył w pisemnych motywach wyroku obszernie zeznania wymienionych świadków

W ocenie Sądu ,przesłuchani świadkowie złożyli szczerze i wyczerpujące zeznania zgodne z posiadanymi przez nich wiadomościami. Ich zeznania stanowią wiarygodny materiał dowodowy, nie pozwalający jednak na poczynienie ustalenia zgodnego z wnioskiem odwołującej. Świadkowie ci nie mieli bowiem żadnej wiedzy na temat funkcjonowania Przedsiębiorstwa (...) w Ł. (świadek R. E.) bądź zatrudnieni byli w Przedsiębiorstwie w okresie innym niż badany przez Sąd (świadkowie L. S., D. B., R. T.). Żaden z nich nie posiadał konkretnej wiedzy na temat osiąganych przez odwołującą dochodów i odprowadzanych składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe.

Krytycznie zdaniem Sądu należało natomiast podejść do zeznań K. G. z racji jej powiązania rodzinnego. Świadek ten nie pamięta wysokości uzyskiwanych przychodów w 1990 r., jednak stanowczo wypowiada się na temat tego, że składki na ZUS za siostrę były opłacane i nie podlegały zwrotowi. Na jej świadectwie pracy (k. 5 akt emerytalnych ZUS dotyczących K. G.) znajduje się dopisek dokonany przez Kierownika D. G. o rozliczaniu i odprowadzaniu do ZUS składek na ubezpieczenie. Potwierdza on podleganie ubezpieczeniu przez świadka. Takiej wzmianki na świadectwie wystawionym tego samego dnia 2.01.1991 r. na nazwisko I. W. już jednak nie ma. Fakt ten, w powiązaniu z brakiem innych materialnych dowodów potwierdzających naliczanie i odprowadzanie składek ZUS za I. W. w okresie od 22.01.1990 r. do 31.12.1990 r., podważa wiarygodność zeznań świadka i wyjaśnień odwołującej co do spornej kwestii.

Sąd Okręgowy odwołał się do przepisu art. 6 ust. 2 pkt 13 lit. a ustawy o e.r.f.u.s. zgodnie z którym za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy pracy na obszarze Państwa Polskiego wykonywanej na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz współpracy przy wykonywaniu takiej umowy objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego i okresy kontynuowania tego ubezpieczenia, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki,

W przedmiotowej sprawie uznać należało, że odwołująca nie udowodniła faktu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne lub zwolnienia od ich opłacania, a tym samym podlegania ubezpieczeniu społecznemu w okresie zatrudnienia od 22.01.1990 r. do 31.12.1990 r. w Przedsiębiorstwie (...) w Ł.. Nie można więc było tego okresu zaliczyć przy obliczaniu kapitału początkowego jako okresu składkowego w rozumieniu art. 6 ust. 2 pkt. 13 lit. a ustawy o e.r.f.u.s.

Wobec powyższego na zasadzie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. odwołanie I. W. podlegało oddaleniu.

Apelację od powyższego wyroku złożyła I. W.. Skarżąca zarzucała sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez uznanie, że brak było podstaw do uwzględnienia przy ustalaniu wysokości kapitału początkowego okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w Ł. od 22.01.1990r. do 31.12.1990r. w charakterze agenta bowiem odwołująca nie udowodniła faktu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne lub zwolnienia od ich opłacania podczas gdy z obowiązującej w tym okresie ustawy z 19.12.1975r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub zlecenia oraz wydanego na jej podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 29.01.1990r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego wynika, że obowiązek opłacania składek do ZUS spoczywał na jednostce gospodarki uspołecznionej. Wnosiła zatem o zmianę zaskarżonego wyroku i zaskarżonej decyzji i orzeczenie o obowiązku uwzględnienia przy ustalaniu wysokości kapitału początkowego okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w Ł. od 22.01.1990r. do 31.12.1990r. ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja nie jest zasadna.

Przedmiotem sporu w sprawie jest okres pracy I. W. od 22.01.1990r. do 31.12.1990r. w Przedsiębiorstwie (...) w Ł. na podstawie umowy agencyjnej a ściśle rzecz ujmując możliwość uwzględnienia tego okresu do ustalenia wartości kapitału początkowego. Zaznaczyć przy tym należy, iż sam okres pracy nie był kwestionowany a na jego potwierdzenie wnioskodawczyni przedstawiła świadectwo pracy wydane przez Przedsiębiorstwo (...) w Ł..

Zgodnie z art.174 ust.2 ustawy z 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy okresy składkowe, o których mowa w art.6, okresy nieskładkowe, o których mowa w art.7 pkt.5 oraz okresy nieskładkowe o których mowa w art.7 pkt.1-3 i 6-12 w wymiarze nie większym niż określony w art.5 ust.2. W świetle art.6 ust.2 pkt.13 ustawy za okresy składkowe uważa się przypadające przed 15 listopada 1991r. okresy pracy na obszarze Państwa Polskiego wykonywanej na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz współpracy przy wykonywaniu takiej umowy objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w którym występowało zwolnienie od opłaty składki. Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym osób wykonujących pracę w ramach umowy agencyjnej określała ustawa z 19.12.1975r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (tekst jednolity z 5.05.1983r. Dz.U. Nr 31 poz.146). W świetle art.25 ust.1 wymienionej ustawy składkę na ubezpieczenie opłacały w odpowiednich częściach jednostka gospodarki uspołecznionej która zawarła umowę i ubezpieczony. Składka podlegała opłaceniu za każdy miesiąc w którym istniało ubezpieczenie. Istotne było natomiast, o czym stanowił przepis art.27, że jeżeli po upływie roku kalendarzowego okaże się, że w ciągu tego roku przeciętny miesięczny dochód z wykonywania umowy nie osiągnął połowy najniższego wynagrodzenia w gospodarce uspołecznionej, składki opłacone za ten rok podlegają zwrotowi, a tego roku nie wlicza się do okresu ubezpieczenia wymaganego do uzyskania świadczeń. W świetle powołanych przepisów z faktu opłacenia składki na ubezpieczenie społeczne osoby wykonującej pracę na podstawie umowy agencyjnej nie wynika, że okres za który składkę opłacono podlega uwzględnieniu przy ustalaniu świadczenia jako okres ubezpieczenia. Może on bowiem ulegać wyłączeniu z ubezpieczenia w sytuacji gdy dochód z wykonywania umowy nie osiągnął połowy najniższego wynagrodzenia w gospodarce uspołecznionej.

Obowiązek dowodowy wykazania opłacania składek w spornym okresie a także zaliczenia tego okresu do ubezpieczenia zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności znajdującą wyraz w art.6 k.c. i art. 232 zd. 1 k.p.c. spoczywał na wnioskodawczyni. Na sporne okoliczności I. W. zaoferowała zeznania świadków K. G., D. B., L. S. (1), Nadto w celu ustalenia zasad zatrudniania i opłacania składek zatrudnionych na podstawie umowy agencyjnej w Przedsiębiorstwie (...) w Ł. Sąd I instancji przesłuchał świadków R. E. (1) i R. T. (1) oraz zwracał się do różnych podmiotów: (...) Urząd Wojewódzki w B. Archiwum Zakładowe w Ł. (k.38), Urząd Miejski w O. (k.47), Archiwum Państwowe Dokumentacji Osobowej i Płacowej w M. (k.49), Archiwum Akt Nowych w W. (k.62), (...) Urząd Wojewódzki Oddział Archiwum w O. (k.58), Archiwum Urzędu Miasta O. (k.64) o nadesłanie bądź wskazanie miejsca przechowywania akt dotyczących zatrudnienia w tym dokumentacji płacowej I. W. z okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w Ł. w 1990r.

Sąd Apelacyjny podziela w całości ocenę dowodów dokonaną przez Sąd Okręgowy. Ocena ta w świetle art.233 § 1 kpc nie nasuwa żadnych wątpliwości, w szczególności nie narusza granicy ich swobodnej oceny.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji zasadnie uznał, że nie został przedłożony żaden dokument potwierdzający fakt opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne w okresie objętym sporem. Zauważyć należy, iż pomimo czynności podjętych przez Sąd z urzędu, nie udało się zgromadzić źródłowych dokumentów dotyczących pracy wnioskodawczyni w 1990r. na podstawie umowy agencyjnej. Jedynym dokumentem świadczącym o pracy I. W. od 22.01.1990r. do 31.12.1990r. na podstawie umowy agencyjnej było świadectwo pracy. Z tego dokumentu nie wynika jednakże czy w spornym okresie były opłacone składki na ubezpieczenie społeczne ani też wysokość wynagrodzenia czy dochodu wnioskodawczyni.

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego brak jest podstaw aby zakwestionować pracę wnioskodawczynie w spornym okresie na podstawie umowy agencyjnej. Niewątpliwie wnioskodawczynie od 22.01.1990r. do 31.12.1990r. wspólnie ze zwoją siostrą K. G. prowadziła sklep wielobranżowy przy (...) w Ł.. Świadek K. G. zeznała, iż nie wie jaka była forma zatrudnienia, ale otrzymała świadectwo pracy, a składki na ubezpieczenie były opłacane. Z akt emerytalnych świadka w których znajduje się świadectwo pracy obejmujące okres pracy w ramach umowy agencyjnej w Przedsiębiorstwie (...) w Ł. od 11.08.1989r. do 31.12.1990r. wynika, że składki ZUS z tytułu zatrudnienia świadka były naliczone i odprowadzone (k.5 akt ZUS). W tym stanie słuszny jest wniosek, że skoro świadectwo pracy świadka i odwołującej były wydane w tej samej dacie tj. 2.01.1991r., i w przypadku I. W. nie zawiera adnotacji o opłaceniu składek w przeciwieństwie do świadectwa pracy świadka, to nie można przyjąć, że w spornym okresie wnioskodawczynie podlegała ubezpieczeniu, co uzasadniałoby uwzględnienie tego okresu przy ustalaniu wartości kapitału początkowego.

Mając na względzie wyżej przytoczone okoliczności apelacja jako nieuzasadniona na mocy art.385 kpc podlegała oddaleniu.

O kosztach zastępstwa procesowego za II instancję Sąd orzekł na mocy art.102 k.p.c. mając na uwadze charakter sprawy i przedmiot żądania oraz przekonania wnioskodawczynie o słuszności jej wniosku co do zaliczenia spornego okresu pracy do ustalenia wysokości kapitału początkowego.